

ΣΥΝ ΘΕΩ

DISPUTATIO PHILOSOPHICA
THEOREMATA
NONNULLA MI-
SCELLANEA
exhibens,

QUAM

Consensu & approbatione Amplissimae Facultatis Phil.
in florentissima Regia Fennorum Academia,

P R E S I D E
V I R O Praclarissimo

DN. M. MARTINO MILTOPÆO
Eloq. Prof. Publ. Præceptore & Promotore
suo æternum reverenter colendo,

Liberalis exercitij gratiâ publico dextrè Philosophantium
examini modestè submittit

ANDREAS LITHOMANNUS
Sveco Smol. Alumn. Reg.

Ad diem 27. Decembris Anni 1669. in auditorio maximo, horis
consuetis, ab 8. antemeridianis.

A B O Æ,

Imprim. PETRUS HANSONIUS Acad. Typ.

In. Petri Andro.

А Г А М Е Я О Н Т
- И М А Л И Й И
А С Е Л С А Н Е

съпідес

Г а м

ЛІСТІВКА ТАКІМУЩА
СІДІТЬ ВІДОМІСТЬІВ

ЗОЛІСТІ

СІДІТЬ ВІДОМІСТЬІВ

О З Ф О Т Ц И О Н Т Я И Н О

СІДІТЬ ВІДОМІСТЬІВ

THEOREMA I. GENERALE.

Philosophia in Theologia utilitas est eximia.

Theorematis hujus *τέχνης* tutius ut aggre-
diar., initium à distincta terminorum expositione
faciam, qui duo explicandi hic occurunt, *Phi-
losophia & Theologia*. Ad priorem quod atti-
nec, hic, ut recte Clemens Alexand. loquitur,
(α) non intelligitur Philosophia Stoica, nec Pla-
tonica, nec Epicuræa, aut Aristotelica, sed quæcunq; ab his sectis
recte dicta sunt, hoc totum selectum, Philosophia dicendum est,
atq; in usus nostros, monente Augustino, (β) leponendum. Po-
steriorum quod concernit, cum triplicem admittere significatio-
nem notandum est. Significat quippe vox *Theologie* 1. Christia-
nam religionem, 2. Functionem ministerij Ecclesiastici. 3; Idq;
usitatius, accuratam divinorum mysteriorum cognitionem, con-
junctam cum excellenti δυνάμει τος ἀντλέγοντας ἐλέγχου η̄π-
τομίζειν. (γ) Hoc autem modo *Theologia* accepta, ratione ac-
quisitionis duplex est: *Extraordinaria*, per immediatam Dei infu-
sionem collata; & *Ordinaria*, per humanam industriam accesso-
ria. Atq; de hac potissimum in proposito Theoremate sermo est,
ut sensus sit: *Sobria Philosophiarum disciplinarum cognitio*, ad
accumtam divinorum mysteriorum perceptionem & explicationem,
*adversariorumq; potentem refutationem, non utilis solum, sed ne-
cessaria etiam est*: de qua assertione non omnes idem judicium
ferunt, sed quidam hic in excessu quidam in defectu aberrant. In
excessu illi peccant, qui Philosophia nimium tribuunt, quoddam
ipsi magisterium in Theologiam concedendo, fidem stabilire, ar-
ticulosq; religionis ad ejus principia examinandos esse statuedo,
levitatis signum esse afferentes, credere aliquid esse verum, quod
ratio apprehendere & intellectus intelligere non possit, à quibus
non discedit Keckermannus (δ) Deum lumen Spiritus S. per
notitiam duarum illarum disciplinarum, Metaphysicæ & Dia-
lecticæ, in cordibus hominum velle accendere affirmans. Quam
sententiam esse impiam, Sacra oracula, quæ rationem regulam
debere esse fidei negant, satis evincunt. Habemus enim sermo-

uem sitniorem, qui est Propheticus, (ε) veritas, (ζ) fidelis, (η) Rationem igitur imitari, est in iniquitatem sperare, (θ) unde & stulti sunt, (ι) & ambulant in vanitate sensus fui, (κ) quia ratio mysteria divina minimè apprehendere potest. Non enim mundus per sapientiam suam Deum cognovit, (λ) caro & sanguis non revelat, (μ) sed filius, (ν) quare ratio sempè captivanda est sub obsequium fidei. (ξ) Keckermannum falcatatis itidem Sacrae paginæ convincunt, ad legem & testimoninm nos invitantes (ο) fidemq; ex verbi auditu esse docentes, (π) Quare scripturæ sacræ non profanæ consulendæ sunt, quippe quæ testimonium de Christo perhibent, (ρ) per diligentem devotamq; illarum tractationem Spiritus veritatis datur, (σ) atq; ex illis veritas cognoscetur, (τ) Logica igitur & Metaphysica id non præstant. In defectu illi peccant, qui Philosophia in Theologia usum non solum planè negant, sed illam ipsam Philosophiam perniciosam, Deoq; inimicam proclamant; Cum tamen Philosophia donum Dei sit, (υ) quod fassi quoq; ethnici sunt, ut Plato, recensente Cicerone (Φ) *Philosophia*, inquit, *omnium mater artium, quid aliud est, quam donum & inventum Deorum?* Jure igitur ac merito, opinionibus hisce rejectis, media cum Theologis orthodoxis & Philosophis senioribus insisto viæ, Philosophiam in Theologia & utilem, & necessariam affirmans: idq;, ut eruditè Meisn. (χ) differit, ratione 1. *Subjecti cognoscendi*, sc. hominis. 2. *Objecti cognoscendi*, sc. rerum Theologicarum, pro quarum triplici consideratione Theologi opera omnis in tres dividitur partes: Διδασκαλία, Ελεγχος & Εξήγησις, quibus singulis haud ignobilem Philosophia usum præbet. Διδασκαλία quippe quod concernit, illa vel in terminis simplicibus, ijsq; partim Biblicis, partim Ecclesiasticis, vel in questionibus integris occupata est. Biblici vero termini, vel tantum Biblici sunt, quorum explicatio ex verbo Dei solum petenda est, vel unà Philosophi, ad quorum genuinam interpretationem multum Philosophia confert; suntq; hi vel Theoretici vel Practici, quorum exempla passim (ψ) Scripturæ S. lectio suppeditat. Terminos quod spectat Ecclesiasticos, eorum permulti quoq; sunt Philosophici, ut *persona, essentia, existentia, &c.* quorum accuratam cognitionem qui desiderat, Philosophiam consulat necesse est. Laud minorem utilitatem quoq; præstat quoad questiones Theologicas

logicas, quæ constant terminis, vel tantum Theologicis, & di-
cuntur *pure*, quas sibi soli probandas & explicandas reservat The-
ologia, vel partim Theologicis partim Philosophicis, & vocan-
tur *mixta*, ad quarum sensum & intelligentiam non modò utilis,
sed & necessaria est Philosophia: harum verò confirmatio prima-
ria solum è Scriptura S. haurienda est. Ad ἐλεγχον porro Phi-
losophiam maximè utilem esse inficias non ibit, qui adversarios in
discursibus suis se totos argumentis terminisq; Philosophicis, ad
cælandam suam, & orthodoxorum sententiam obscurandam, im-
plicare meminerit. Patet hoc præcipue ex loco de persona & cœ-
na Christi. Quandò igitur cum hereticis, de articulo quodam fi-
dei, discursus est habendus, necessum est Philosophiae cognitione
sit imbutus disputator, quæ sophismata illorum melius intelligere,
intellecta in lucem proferre, prolata refutare, & refutatis, adver-
sarios ad genuinum Sacrae Scripturæ sensum deducere possit. A-
lijs sèpè fit, quò etiam summo aspirant aduersarij conatu, ut Phi-
losophiae imperitus se ad absurdā deduci patiatur. Rectè proinde
Schegkius (ω) hac de re hisce verbis judicat: *nisi accuratius homi-
nes incipiunt Philosophari, futurum, ut nullus sētārum, nullus
errorum futurus sit finis, quandoquidem hāc ignorantie accidit,
ut neg, accipere legitimè, neg, reddere rationes disputatores impe-
riti valeant.* Εἴγνωσιν deniq; à Philosophia, non quoad modum
interpretandi solum, sed res etiam ipsas applicandas, insigniter
juvari, haud invitus concedet, qui sibi in memoriam revocaverit,
quam multi in Scriptura termini, ex ipsa Philosophia exponendi,
reperiantur; neq; ad terminorum tantum, sed integrarum etiam
sententiārum historiarumq; interpretationem perutilis ac necessa-
ria illa est. Hoc proinde Theorema gravissimo Schegkij dicto
concludo: *Ego quidem, inquit, judico, tum demum fore quietas
& beatas Ecclesiæ, si aut Philosophi veri dent operam Theologie,
aut Theologi Philosophentur pte.*

a. l. 1. Strom. β. l. 2. de doct. Chriſt. γ. Tit. 1. v. 9. ii. δ. l. 1.
Syst. Theol. c. 4. ε. 2. Pet. 1. 19. ζ. Job. 17. 17. Psal. 33. 4. η. Ps. 111.
7. 1. Tim. 1. 15. c. 3. 1. c. 4. 9. 2. Tim. 2. 11. Tit. 3. 8. θ. Psal. 62. 10.
ι. Rom. 1. 22. 1. Cor. 1. 20. c. 2. 14. κ. Eph. 4. 17. λ. 1. Cor. 1. 21. μ.
Matth. 16. 17. Rom. 8. 7. Sap. 9. 16. ν. Matth. 11. 27. Job. 6. 46. ξ.
2. Cor. 10. 5. ο. Esa. 8. 20. π. Rom. 10. 17. ρ. Job. 5. 39. σ.. Job. 14.

18. seqq. c. 16. 13. 7. Joh. 8. 32. vid. quoq; seqq. Psal. 19. 11. Es. 9. 2.
c. 60. 2. Joh. 1. 5. & 10. Act. 17. 30. c. 26. 18. 1. Cor. 3. 18. 19. 20. Eph. 5. 8.
v. Jacob. 1. 17. 1. Reg. 4. 29. 2. Par. 9. 23. Prov. 2. 6. Dan. 2. 20. 21.
Q. l. i. Tusc. quest. X. Phil. sobr. part. 1. quest. gen. memb. 3. ¶
Gen. 1. v. ult. Exod. 3. 14. Matth. 18. 7. Luc. 24. 39. Job. 38. 31. Es. 13.
10. Joël. 2. 10. Gen. 41. 45. seqq. Matth. 10. 16. Eph. 5. 15. Gen. 14. 14.
Dan. 1. 16. 1. Tim. 3. 2. 1. Pet. 5. 8. 1. Tim. 6. 10. Rom. 12. 13. 2. Cor. 9. 6.
1. Pet. 4. 9. Hebr. 13. 2. Luc. 14. 8. c. 18. 14. Matth. 19. 5. 1. Cor. 7. 1.
Pet. 3. Heb. 13. 4. Epb. 6. Coll. 3. 18. seq. Rom. 13. 1. Tit. 3. 1. 1. Pet. 2. 13.
Luc. 11. 17. 22. Sc. o. in Epist. dedicat. lib. contra Antitrin. editi.

THEOREMA II. METAPHYSICUM.

Non omnis substantia propriâ gaudet subsistentiâ.

Vox *Substantie* derivatur vel 1. à *Substantio*, quod ἔτυμον duplarem sensum habere potest: unum θεῖαν, ut *Substantia* dicatur tanquam alij, videlicet accidenti, *substans*. alterum ἀρνητικὸν, ut *substantia* dicatur, cui non subitat aliud, hoc est, quod non adsciscit aliud in quo sit, & in quo, tanquam fundamento, sustentetur. vel 2. à *subsistendo*, quod non alienâ, ut *accidens*, sed suâ propriâ virtute subsistat. Hoc ἔτυμον est Augustini, (α) & Isidori (β) quod & Damascenus (γ) approbat, Jacobo Mart. (δ) & Ebelio (ε) hos citantibus. Varias porro vox *Substantie* significaciones admittit, quas, brevitati studens, silentio jam involviturumq; cupidum ad Calov. (Ζ) & Thur. (η) remitto, id tantum indicasse sufficere arbitrans, hic sermonem esse de *Substantiâ Singulari*, cui soli distincti subsistendi modi conveniunt. Estq; hæc vel *Completa* in *subsistendo* vel *incompleta*. *Incompleta* autem esse potest *Substantia*, ut rectè docet Calov. (θ) vel ex se & intrinsecè, quomodo res & ratione essendi & ratione subsistendi incompleta est; vel aliundè & extrinsecè, quomodo res propriâ, sibi per naturam debitâ, destituitur subsistentiâ, & alterius subsistentiâ gaudet, idq; per arctam cum ipsa unionem. Talem dari, in proposito Theoremate asserere nullus dubito, cuius rei longè eminensissimum S. Scriptura revelat exemplum: quod nempè humana Christi natura non propriâ subsistentiâ gaudeat, sed nitatur & subsistat hypostasi filij Dei sibi communicatâ. Clamitat hic Tim-

plerus (1) citante Meisnero (2) asseverare haud dubitans, ne quidem per absolutam Dei potentiam fieri posse, ut substantia quædam & propriæ destituantur & alienâ gaudeat ac nitatur subsistentiâ, eò quod implicetur contradic̄tio: cum tamen propriam subsistentiam habere & subsistere incommunicabilitè sit modus tantum substantiæ: qui in creaturis ab ipsa substantia realiter discriminatur: ideoq; salvâ substantiæ separari potest abs eādem ejusmodi incommunicabilis subsistentia. Pronunciatum ergo Timpleri valde temerarium est, quo ἐνώπιον των αλικῆς mysterium evacuat, & latissima Nestorianismo porta aperitur. Sic enim humana Christi natura propriam ὑπερέχειν haberet, & in Christo non una sed duas personæ essent. Jam autem sacra literæ contrarium verum esse evincunt, & proinde non omnem substantiam inferre auctoritate, vel auctoritate esse recte concludo.

a. l. 7. de Trin. c. 4. β. l. i. diff. c. 4. γ. patet id ex c. 30. Dial. nec non ex c. 39. δ. l. 2. Metaph. exercit. i: Theor. 3: ε. in Her. Log. de substantia: ζ. Metaph. Div. tract. prior. part. spec. c. 2. Theor. 2. η. Inst. Log. tract. prœm. p. 58. θ. Metaph. div. tract. prior. part. spec. c. 3. Theor. 4: i. l. i. Metaph. c. 4. q. 5. ι. Part. 1. Phil. seb. scil. 4. q. 2.

THEOREMA III. PNEUMATICUM.

Angeli sunt Substantiae immateriales.

NON omnia Angeli Græcum est, οὐδὲ τὰ ἀγγέλλαν, quod significat mittere, dictum. Tribuitur hæc vox i. natūrā ἔχοντες Angelo in-creato Filio Dei, (α.) 2. Spiritibus creatis, cùm bonis (β) tūm malis, (γ) 3. Ecclesiæ ministris in communi, - (δ) 4. Johanni Ba-pristæ singulariter, (ε) De Angelis, prout in secundâ significatio-ne vocem accipi dictum est, hîc est sermo, qui in essentiâ realitet non sunt compositi, compositione scilicet intrinsecâ & essentiali; quæ ex materia & forma est, (ζ) nam si hoc, móx desinerent es-se spiritus, & forent corpora, ut nonnulli volunt, (η) jam au-tem Scriptura S. ipsos diserte appellat Spiritus, (θ) qui carnem, ossa & sanguinem non habent. (ι) Deinde si angeli essent corpo-rei & materiales, haberent etiam quantitatem (quippe individuus materiae comes est quantitas) & sic corporalia penetrare non pos-sent: at corporalia, se ipsis illæsis, penetrasse leguntur, (κ) Præ-terea,

terea, plures spiritus unum hominem sèpè incoluisse accepimus,
(λ) qui verò hoc posset stare si corporei essent? Angelos igitur
substantias immateriales esse, rectè afferitur.

α: Gē. 16. 7. 10. 13. c. 31. 11. c. 48. 15. 16. Exod. 3. 2. c. 14. 19. c. 23. 20.
Esa. 63. 9. Osee. 12. 4. Malach. 3. 1. &c. β. Gen. 19. 1. seqq. c. 24. 7. &c.
γ. 1. Cor. 6. 3. &c. δ. Esa. 33. 7. Malach. 2. 7. Apoc. 1. 20. c. 2. 1. 8. 18.
c. 3. 1. ε. Malach. 3. 1. Matth. 11. 10. Marc. 1. 2. ζ. Jacob. Mart. 1. 2.
Metaph. exercit. 3. Theor. 2. η. Origen. l. 2. de princip. c. 23. Cassian.
collat. 7. c. 13. &c. citante Jacob. Mart. l. 2. Metaph. exercit. 3. Theor. 3.
θ. Psal. 104. lat. 103. v. 4. Matth. 8. 16. Luc. 8. 2. Hebr. 1. 14. &c.
ι. Luc. 24. 39. Eph. 6. 12. κ. Matth. 2. 13. Act. 12. 7 λ. Matth. 12. 45.
Luc. 8. 30. vid. quoq; Jacob. Mart. l. 2. Metaph. exerc. 3. Theor. 7.

THEOREMA IV. PHYSICUM.

Aquas supra-coelestes dari, indubie affirmo.

Supra stellatum expansum aquæ verè & réalitè à Deo collocatae,
figmenta nonnullis (α) videntur. Verùm his oppono: Primò, evi-
dentiissimum textum Mosaicum, qui ita habet (β) *Et dixit Deus,*
sit expansum in medio aquarum, & *sit distinguens inter aquas*
ad aquas. *Et fecit Deus expansum*, & *divisit inter aquas que ab*
infra ad expansum, & *inter aquas que a supra ad expansum*, &
fuit ita. Ex quibus verbis, una cum Clariss. Sperl. (γ) hunc in
modum argumentari luet: Quicunq; in prima creatione aquam
fuisse divisam, partem illius unam super expansum, alteram sub
expanso locatam assertat, is aquas supra-coelestes disertè ad-
struit: Spiritus S. in prima creatione aquam fuisse divisam, par-
tem illius unam super expansum, alteram sub expanso locatam
assertat: Ergò Spiritus S. aquas supra-coelestes disertè adstruit.
Neq; est, quod quipiam, ad infringendam vim majoris proposi-
tionis, Cum Aslacho (δ) obijciat: Per expansum hic intelligi de-
bere solum aërem, siquidem illud non aëream tantum, sed cœle-
stem etiam regionem complectitur, quod patet ex ipso textu Mo-
saico (ε) Et dixit Deus: *sunt luminaria in expanso cælorum ad di-*
stinguendum inter diem & inter noctem. Et posuit ea Deus in ex-
panso cælorum, ad lucendum super terram. Si igitur aquæ sunt
super expansum, nemo non videt, quod non super aëream tan-
tum,

rum, sed cœlestem etiam regionem erectæ sint. Deinde alia Scripturæ loca sententia hūic faventia. *Qui tegis*, inquit David (ζ) *aquis superiorum cali*. Et alibi (η) *Laudate Deum cœli cælorum, & aquæ, que super cœlos sunt*. Est & aliud insignis loeus in hymno trium virorum, (θ) ubi creaturæ omnes ad laudes Dei ordine invitantur: 1. Angeli: 2. cœli: 3. aquæ supra cœlos posita, &c. licet excipiunt nonnulli, per aquas, quarum in locis citatis mentio sit, intelligi nubes; tamen nodum in scirpo querunt. Nam 1. Aquas, expanso dīvisas, secundo creationis die actu extitisse, verba contextus clarè docent: at nubes secundo creationis die nullæ fuerunt. Sunt enim meteora virtute siderum in medium aëris regionem attracta. Sidera verò quarto demum die à Deo producta sunt. Effectus autem ante causæ productionem existere nequit. 2. Si per aquas superiores intelligendæ essent nubes, astra utiq; infra nubes essent collocata. Sunt enim posita in expanso quod dividit aquas inferiores à superioribus. At quām absurdum hoc est! 3. Cum in Psalmis ad laudandum Dominum creaturæ invitantur, propria nubibus, nivibus, alijsq; meteoris sedes tribuitur. Sic Psal. lit. ζ allegatus, nubium eodem versu, quo aquarum, meminit. Item Psal. l. η. Citat. v. 8. meteora aquæ, quæ partim ex nubibus sunt, partim ipsæ nubes, ad Dei laudes excitantur. Incantico quoq; trium virorum, aquæ meteora seorsim ponuntur & ab aquis hisce distinguntur v. 64. & seqq. & v. 73. expressæ nubes nomipātūr, ut alias esse aquas cœlestes à nubibus appareat. Præterea, hæc sententia non est nova, sed & antiquis approbatæ Theologis, Basilio (ι) Ambroſio (κ) Theodoreto (λ) Chrysostomo, (μ) quibus cum faciunt Ebræorum doctissimii, Philo (ν) & Josephus (ξ) Silentio recentiores Theologos prætero, unum loco omnium nomine Lutherum, non Theologum tantum, sed Philosophum etiam, cuius (ο) hæc sunt verba: *Ego quidem libenter imaginarer firmamentum esse supremum corpus omnium, & aquas non supm, sed sub cœlis pendentes & volantes esse nubes, quas cernimus, ut sic aquæ ab aquis distinctæ intelligerentur nubes à nostris aquis divisiæ in terra.* Sed Moses manifestis verbis aquas supra & infra firmamentum esse dicit: quare captivo hic sensum meum, & assentior verbo, etiam si non assequor. Si verò quis obijciat: contra aquarum naturam esse ut sint supra

ecclum, cum Bonaventura (π) respondeo: illud esse naturale ut
nicuiq; quod creator ei indidit à prima constitutione. Ad finem
quod attinet, specialis nos quidem latet, tamen propterea eas ne-
gare non debemus. A nostra quippe ignorantia ad rei negatio-
nem, N. V. C. Egregie, more suo, Clariss. Sperl. (ϱ) loquitur.
*Quamvis obscurum sit admodum, quomodo omnes corporum species
humano inserviant usui, tamen nostra accusanda infirmitas, &
Dei deprehendenda benignitas.* Generalis usus & finis earum ex-
primitur Psal. lit. η . citato, quod nimis cedant in materiam
divinæ laudis.

α . Zapfius in tab. Phys. Zeisold. Inst. Phys. l. 2. scđt. 1. art. 2. punet.
3. ξ . β . Gen. 1. 6. 7. γ . Instit. Phys. l. 3. c. 2. q. 1. δ . l. 1. de celo
aereo c. 5. ϵ . Gen. 1. 14. 17. ζ . Psal. 104. 3. η . Psal. 148. 4. ϑ . Dan.
3. 60. ν . Tom. 1. Hom. 3. Hexaem. κ . Tom. 1. l. 2. Hexaem. c. 3. λ .
quæst. II. in Genes. μ . Tom. 1. in c. I. Gen. Hom. 4. col. 20. 21. ν . in lib.
de mundi opif. p. 5. ξ . l. 1. antiqu. c. 1. o. in comment. in c. 1. Gen.
Tom. II. Witteberg. fol. 16. π . l. 3. sent. dist. 14. art. 1. q. 1. ϱ . l. 1.
Inst. Phys. c. 6. explic. ad præcept. 5.

THEOREMA V. MATHEMATICUM.

Unitatem reverâ esse numerum constanter teneo.

AN Unitas sit numerus nec ne? inter Peripateticos & Rameos
acriter disceptatur. Illi quæstionem negant, multis quidem, his
tamen duabus præcipue nisi rationibus, quarum priorem ex nu-
meri definitione desumunt, quam tales tradunt: Numerus est
multitudo, ex unitatibus collecta. Posteriorem hanc afferunt:
unitatem non numerum sed numeri principium esse. Hi vero con-
trà statuunt, unitatem esse numerum, idq; demonstratur: 1. A
legitima numeri definitione tali: Numerus est quantitas discreta,
secundum quam unumquodq; numeratur; quam numeri essen-
tialel esse definitionem jure quisquam non negabit. Hinc argu-
mentor: cuicunq; competit definitio numeri, eidem & definitum:
at unitati competit definitio numeri, E. etiam definitum. 2. Ab
absurdo, quod alias sequeretur. Nam si unitas non esset num-
erus, non posset numerum per se & suâ naturâ augere & minuere,

sed.

sed, v. g. additâ unitate ad ternarium, vel cā ab eodem ablatâ, nihilominus 3. remanerent; eo ipso quippe, quod non est de essentia rei, non potest res aliqua augeri vel minui: jam autem contrarium verum esse cuivis manifestum est: Ergò unitas est numerus. Ad definitionem adversariorum superius allatam quod attinet, ex ea sic illi argumentantur: Numerus est multitudo: unitas non est multitudo, E. unitas non est numerus. Huic syllogismo respondeo per distinctionem majoris propositionis: numerum esse multitudinem concedens si de numero multitudinis agatur; at si de numero in genere, illud pernegans. Posteriorem adversariorum ratiunculam, superius adductam, quod concernit, ei hoc argumentum oppono: Quodcunq; est essentiale numeri principium, illud quoq; est numerus: at unitas est essentiale numeri principium, Ergo unitas est numerus. Minorem veram esse ipsi adversarij affirmant, majorem igitur quoq; concedant necessum est, nisi absurdè admodum statuere velint, principium & principiatum heterogena esse: numerum fieri ex non numero. Malè igitur adversarij numerum & principium numeri opponunt, quippe quæ diverso respectu unitati simul tribui possunt: quandoquidem unitas est principium numeri respectu aliorum numerorum: Est vero numerus, si per se spectatur: quoniam res numerabiles tām secundum unitatem, quam juxta alias numeri species numerantur.

Plura vid. in Arithm. Praclarissimi Kexleri c. 1. & Bernh. Salignaci Burdegalensi. Arithm. l. 1. c. 2. p. 6.

THEOREMA VI. ETHICUM.

Summum bonum in voluptate consistere pernego.

Quanam in re *summum* consistat *bonum*, inter omnes, nec pri-
scis seculis convenerat, nec cunctis adhuc planè idem est judicium; dum hi bonum hoc, aliij aliud maximè amant reliquisq; præferunt. Vattro apud Augustinum (α) tempore suo in li-
bris Philosophorum 288, de S. B. opiniones inventas fuisse refert.
Cic. quoq; (β) de quæstione nulla majorem ætate suā fuisse inter
summos viros dissensionem, quām de ea, quā quæritur, quænam
res sit hominis bonum? testis est. Piccolomineus (γ) decim po-

tissimum, opiniones recenser, quarum hanc unam: *An summum bonum in voluptate consistat?* discutere aritimus est. Ne autem vocis voluptatis *ōμαρυπία* quem in errores deducat, variæ ejus significaciones omnium primò indicandæ sunt. Dari ergò voluptatem constat 1. *Cœlestem*, quâ beati suuntur, Deum de facie ad faciem videntes. 2. *Spiritualēm*, quâ renati delectantur, & quam ex verbo Dei, ex fide & sp̄e in Dominum, hauriunt. 3. *Naturalem*, cuiusmodi ex edendo, bibendo, quiescendo capit, quæ, cum modum non excedit, contemni nec potest nec debet. 4. *Momēm*, in bona conscientia animiq; tranquillitate, ex virtutum studijs honestisq; actionibus suborta, consistentem. 5. *Mentalem*, ex mentis speculations rerumq; contemplatione profluente. 6. *Inutilēm*, quandò ex vanis artibus, rebusq; leviculis voluptas quaeritur. Deniq; 7. *Carnalem* & perniciolem, qualis in continuais commissationibus, portationibus, libidinibus similibusq; prohibitis carnis actionibus percipitur. Et hæc est illa voluptas, de qua in hoc Theoremate sermo est, quamq; multi pro summo maximoq; bono habent, sed nihil minus verum esse, ex sequentibus patebit: idq; primò, quia in voluptate præcipua *summi boni* requisita desunt, id quod non negabit, qui modò novit has à Philosophis *summi boni* præcipias constitui solere notas: 1. ut sit homini proprium ac domesticum, (δ) undè hunc in modum Jacob. Mart. (ε) ex Aristotele (ζ) argumentatur: Beatus in vita homini, ut homo est, talis attribui debet, quæ ipsi propriè competit: At voluptas homini, ut homo est, non competit, sed ut brutæ naturæ particeps est, E. in voluptate hominis non erit summum bonum. 2. Ut sit firmum ac stabile, non ad aliorum nutum mutabile, (η) Inconstans enim & fugacitas signum est imperfectionis. Stabile & immotum sit op̄ter, quod bonum esse & appetitui satisfacere debet. Jam autem nihil voluptate citius evanescit. Facile casus aliquis intervenire potest, voluptatem in planctum, & lætitiam in tristitiam permutans. Alias *summi boni* notas brevitatis ergò sciens jam prætero. Deinde sententia hæc sequenti arguento confirmatur: Quod nocet homini, illud non est summum bonum: voluptas nocet homini, E. voluptas non est summum bonum. Assumptio sequentibus rationibus stabilitur: Nam voluptas 1. hominem,

minem bestijs quām simillimum, imò inferiorem reddit. 2. Actiones laude dignas impedit. 3. mentem corruptit. 4. omnes animæ potentias laedit. 5. corpus lancinat. 6. ignominiam parit. 7. bona fortunæ adimit. Quæ omnia cum ita se habeant, in voluntatibus seculi hujus non sumum bonum, sed maximum malum, non felicitatem, sed pernicierem sitam esse concludo.

α. l. 19. de Civ. Dei. β. l. 4. Tusc. quest. γ. grad. 9. c. 10. δ. Arist. l. 1. Eth. 3. Nobiliss. Gyllenst. in colleg. Eth. Diff. 2. Tb. 21. ε. Dīb. Eth. 3. Tb. 28. ζ. d. l. η. Arist. d. l. Nobiliss. Gyllenst. d. l. ζ.

THEOREMA VII. OECONOMICUM.

*Fœminis, lecturam, scripturam & Arithmeticam
addiscere perutile est.*

Quantum utilitatis, in Religionis negotio & vera pietate exercenda, fœminæ probè lecturam edocē sentiunt, silentio jam prætervehor. Spiritus Sanctus per Psalmographum Regium (α) ipsas ad laudes Numinis altissimo decantandas admonet: & licet ceteras, lectura imperitas, posse Deum laudare non negem, tamen quanto facilius haec id præstant, quivis, nisi ad solem meridianum de industria caliget, videt. In concione, allatis secum libris Psalmorum, hymnos canunt, ceteris instar piscium, ut dicitur, stantibus; domi; sacrum codicem, librosq; precationum, id passim (β) Spiritu Sancto approbante, graviorum curarum vacuae, evolvunt, ceteris plerisq; id temporis vel somno impendentibus, vel confabulationibus, aut aliter frustra & inutiliter terentibus. Non autem lecturam solum, sed scripturam etiam fœminis addiscendam esse, negotia in domo expedienda monent. Multoties marito, ex ratione officij, peregrinè proficiscendum est, cum quo absente, uxori saepius multa secreta communicanda sunt, quod quomodo fiat, nisi scripturam calluerit, non video. Per nuncios famulos-
vè id præstabit? frustra. Sunt enim plerumq; illi rimarum pleni & hac atq; illac persiunt, ut Comicus (γ) loquitur. Prætereà in domo, marito absente, accepta & expensa annotanda eorumq; ratio habenda, eodem deceidente debitorum ac creditorum inventarijq; cura gerenda, quæ omnia non lecturæ & scripturæ solum,

sed aliqualem etiam Arithmeticæ cognitionem requirunt, quā nī
uxor prædita fuerit, fraudes vix evitabit. Sed in re manifestissi-
ma pluribus urgere desino. Sapienti enim satis.

*a. Psal. 148. 12. b. Psal. 1. 2. Luc. 2. 37. c. y. Ter. in Euseb.
e. i. sc. 2.*

THEOREMA VIII. POLITICUM.

Monarchia temperata est optimus Reip. status.

Formarum Rerumpub. quenam cœteris sit præferendā? gravis
est inter Politicos controvērsia; Monarchiam tamen cœteris præ-
stantiorem esse pleriq; concludunt, (α) idq; probatur: 1. Ab ipsa
natura naturante; Unum quippe est Numen Divinū, hoc uni-
versum regens. 2. A natura naturata, quæ unius imperium au-
gustissimum esse veluti digito suo semp̄ demonstravit, quemad-
modum videre est cum in Macrocosmo: ut in cœlo unum est lu-
minare princeps Sol; sic apes, grues, &c. pulcherrimam Monar-
chiae ideam repræsentant, unum non multos reges sive duces eli-
gentes & amantes (β) tum in Microcosmo: ut una anima vitali-
bus actionibus præfest: unum caput inter corporis partes eminet.
3. Deum ipsum, non plures simul, sed unum judicem, unum du-
cem, unum Regem populo suo præfecisse, annales sacri codicis
testantur (γ) 4. Huc etiam Oeconomia, Reip. imago, facit, in
qua unius patris familias imperio omnes parent. Notandum au-
tem quamvis Reipub. formam absolutè consideratam, & legitimo
stantem talo, suā laude dignam esse; comparativè tamen Monar-
chiae, ob commoditates, quibus cœteras species antestat, palmam
deberi. Verūm cùm in hac corrupta natura, ut nullum purum
elementum, ita nec ulla Reip. forma, purè simplex, per omnia
laudabilis inveniri potest, (δ) rectè in proposito Theoremate, Mo-
narchiam temperatam, Reipub. statum omnium optimum esse,
affero, (ϵ) in cuius assertionis confirmationem hunc in modum
differo: Ubi omnium formarum bona & commoda inveniuntur,
ibi est optimus Reipub. status: At in Monarchia temperata o-
mnium formarum bona & commoda inveniuntur, E. Monarchia
temperata est optimus Reipub. status. Minor patet; quia in hoc
statu

statu temperato, populo, ut breviter dicam, sua libertas, optimatibus sua authoritas, & Regi ipsi sua Majestas, inviolata servatur. Hac vice haec pauca scripsi sufficiant:

a. vid. Arist. l. 3. pol. c. 11. Patrit. 1. de regn. tit. 13. de Rep. l. 1. tit. 1. Tholos. 5. de Rep. c. 3. & 4. l. 13. c. 12. Jun. q. 4. polit. Bodin. 6. de Rep. c. 4. Cas. 3. polit. c. 7. Et. B. conf. Senec. l. 1. de clement. c. 19. y. Num. 27. 18. seqq. Josue 1. v. 1. seqq. Iudic. 3. 9. 10. 11. 15. c. 4. v. 4. seqq. c. 6. 11. seqq. c. 9. 6. c. 10. 1. 2. 3. c. 11. v. 11. c. 12. 8. II. 13. c. 15. 20. 1. Paral. 12. 1. seqq. c. 23. v. ult. c. 30. 22. 23; 2. Paral. 10. 1. c. 12. 16. c. 13. v. ult. c. 17. 1. c. 21. 2. c. 22. 1. c. 23. II. c. 25. 1. c. 26. 1. c. 27. 1. 9. c. 29. 1. c. 33. 1. 21. 25. c. 36. 1. 5. 8. 10. Ec. d. Alth. Pol. c. 39. n. 15. e. vid. Nobiliss. Gylenst. Pol. Disp. 2.

Sit, Pater ò rerum, tibi laus, tibi gloria soli,
Omnipotens, sapiens & sine fine Deus.

Ad Eximum, Humanissimum & Literatissimum JUVENFM.

DN. ANDREÆ LITHOMANNUM,
Conterraneum & amicum meum dilectum;

Ingenium quam felix atq; labore subactum

Sit LITHOMANNE tibi, res loquitur facile,

Differis hic docte, & persuades firmiter ore:

Unde bonis nonen clareat usq; tuum!

L. Mq;

OLAUS WEXTONIUS J. U. D. & Prof.

Doctissimo Dn. ANDREÆ LITHOMANNO
Disputationis hujus Authori, amico sincerè dilecto,

versibus his obiter fusis applaudere voluit:

A Spera virtutis placuit tibi semita: Musas

Impiger à primis annis LITHOMANNE polite

Sectatus didicisti artes, quas innuba Pallas,

Quas Phœbus, Pindusq; colit: qua Regibus atq;

Principibus foscis felices; pauperibusq;

Ford.

Fortunatis faciunt meliorem. Sponte carebit
Divitijs sapiens, portabit & omnia secum.
Vivitur ingenio. Terra artem alit omnium, ubiq;
Artifici patria est. Contentus vivere parvus:
Hoc sat habet, doctus. Quis pauper? avarus.
Sors tamen addit opes nonnumquam & præmia cultæ
Castalides vel magna dabunt. Celebrabere toto
Orbe tuis felix studijs, patriamq; beabis
Cive bono: tandem fastis tua nomina fama
Inscribet: laurosg; parat venerandus Apollo
Temporibus: signo victrixi, exopto, triumphes.

MARTINUS MILTOPÆUS.

Artibus ingenuis quæsita est gloria multis,
Laus hinc egregium monstrat ubiq; virum;
Non doctos tantum ars, sed virtus semper adornat,
Illis namq; ambæ præmia magna parant.
Degebas tener, & primos sat præpes ad annos,
Tempora cum mira sedulitate tua
Respiciens, rapuit duræ inclemensia mortis
Hunc, qui præsidium, dulcis amorq; tibi!
Exerces tamen ingenium nunc fronte serenâ,
O LITHOMANNE, tuum, (cum mihi junctus eras
Annorum per tot seriem, quot habemus uterq;)
Magnos successus gratulor! hortor ego
Sic pergas plures sophicos dissolvere nodos,
Annuat & cæptis, comprecor, ipse Deus!
Non te perturbet grex impiger ille malorum:
Nam mens non parcit invidiosa bonis.
Ut possis studeas specimen dispergere in orbem,
Sic patræ poteris notus & esse tuae.

MAGNUS LAGHE Junecop. Smol.